

Upplands fornminnesförening och hembygdsförbund

Styrelsens berättelse över förbundets verksamhet 2005

Styrelse från årsmötet 2005

Ordförande:

Anders Björck
(till årsmötet 2006)

Vice ordförande:

Stig Hedlund
(till årsmötet 2006)

Andre vice ordförande:

Gunnar Olsson
(till årsmötet 2008)

Ständig sekreterare:

Håkan Liby

Skattmästare:

Gunnar Nyberg
(till årsmötet 2007)

Ledamöter:

Roine Schenning
(till årsmötet 2007)

Ola Sandström
(till årsmötet 2008)

Ove Lundgren
(till årsmötet 2007)

Britt-Marie Strand
(till årsmötet 2007)

Ingvar Eriksson

(till årsmötet 2006)

Tomas Matsson

(till årsmötet 2008)

Arne Gusén

(till årsmötet 2008)

Patricia Ericsson

(fyllnadsval till årsmötet 2006)

Arbetsutskott:

Vice ordföranden, andre vice
ordföranden och sekreteraren.

Revisorer:

Mats Gunnarsson, Öhrlings

PriceWaterHouseCoopers

Sven Lundkvist

Revisorssuppleanter:

Ellinor Lindström

Maria Wigenfeldt, Öhrlings

PriceWaterHouseCoopers

Valberedning:

Marianne Jonstam

(sammankallande)

Mirja Korpela

Stefan Östergren

Representant för Sveriges Hembygdsförbunds förtroenderåd:

Stig Hedlund

Ombud till Sveriges Hembygdsförbunds årsstämma 2005:

Per Thunström

Arne Gusén

Ersättare:

Gunnar Olsson

Lennart Johansson

Anneli Ahlund

Ombud till Sveriges Hembygdsförbunds årsstämma 2006:

Gunnar Olsson

Per Thunström

Arne Gusén

Ersättare:

Ove Lundgren

Torsten Molarin

Birgitta Dolfie

Styrelsen har hållit tre protokollförda sammanträden och arbetsutskottet har sammanträtt vid fyra tillfällen under året.

Antalet hembygdsföreningar anslutna till Upplands fornminnesförening och hembygdsförbund var den 31 december 2005 62 st. Föreningarnas exakta medlemssiffra har ännu ej redovisats. År 2004 var föreningarna 65 och medlemsantalet 12 366.

Enskilda medlemmar den 31 december 2005

Betalande	961	(2004: 1 044)
Ständiga	58	(2004: 61)
Hedersledamöter	6	(2004: 5)
Medaljörer	34	(2004: 35)
Summa	1 059	(2004: 1 145)

Ekonomi

På styrelsens uppdrag har förbundets kapitalplaceringar ombesörjts av skattmästare Gunnar Nyberg i samverkan med E Öhmans junior Fondkommission AB i Stockholm. Stiftelsen Upplandsmuseet har enligt i stadgarna föreskrivet avtal med förbundet svarat för medlemsregistrering, uppbörd av medlemsavgifter till förbundet och Sveriges Hembygdsförbund, värvning av nya medlemmar, meddelandeservice, årsboksredaktion, service till anslutna föreningar samt för den löpande ekonomiadministrationen med redovisning, betalservice, årsbokslut, budgetunderlag och rapportering till styrelse och ledamöter. Den ekonomiska förvaltningen för år 2005 framgår av balans- och resultaträkningen för 2004 och 2005.

Stiftelser

Upplands fornminnesförening och hembygdsförbund har förvaltningsansvar för åtta stiftelser. Enligt stiftelselagens bestämmelser lämnas separata årsredovisningar för dessa. Stiftelserna är följande: Hilmer Åbergs fond, Landshövding Hilding Kjellmans hembygdsfond, Nils och Barbro Sundquists minnesfond, Upplandskretsen för hembygdsvårds fond, Ola Ehns minnesfond, Elisabeth Wenseters minne, Hilda och Algot Blankfelts minnesfond, samtliga samförvaltade samt Stiftelsen Constance Anderssons donationsfond.

Enligt stiftelselagens bestämmelse skall under en 5-årsperiod 80% av avkastning-
en utdelas i enlighet med de stadgar som gäller för varje enskild stiftelse.

Hilmer Åbergs fond, Elisabeth Wenseters minne och Constance Anderssons donationsfond har Upplandsmuseet som destinatar. Medlen skall huvudsakligen användas till utökande, vård och omhändertagande av museets samlingar, men också till museets verksamhet.

Från de övriga stiftelserna, vars avkastning skall användas till bl.a. forskning om uppländsk kultur och insatser inom hembygdsvården har under året utdelats medel från Landshövding Hilding Kjellmans hembygdsfond. Utdelningen redovisas under rubriken Vinterting.

Vinterting

Förbundets vinterting för hembygdsföreningarna i Uppland hölls söndagen den 6 februari 2005 i Marketenteriet, Eklundshof, Uppsala. Förbundets 1:e vice ordförande, Carl Göran Andräe inledde med att välkomna drygt 60 representanter för hembygdsföreningarna.

Efter en inledande programpunkt med aktuell information, presenterades länets nye länsantikvarie Lars Wilson och Anna-Karin Jobs Arnberg, ny läns hemslöjds konsulent. Därefter gick ordet åter till Carl Göran Andräe som var dagens föredragshållare. Under rubriken *Den stora flykten från Estland 1944* redogjorde han för sina forskningsrön med tonvikt på de tusentals flyktingar från Estland som kom till Upplandskusten hösten 1944.

Disa Gilles pris

Disa Gilles pris för föredömlig insats inom uppländsk hembygdsvård tilldelades Hållnäs hembygdsförening "för föreningens idoga och förtjänstfulla arbete i bygden under 75 år, inte minst med vården av hembygdsgården och byggnaderna i Fågelsundet som är viktiga och intressanta exempel på norduppländsk kultur och byggnadstradition".

Årsmötet 2005

Upplands fornminnesförening och hembygdsförbunds årsmöte arrangerades söndagen den 24 april i Lövstabuks herrgård. Ett stort antal ombud för enskilda medlemmar och hembygdsföreningar hade hörsammat kallelsen och den stora festsalen blev fullsatt. Lövsta bygderåd var årets värdförening och förutom förberedelserna för själva årsmötet hade man också lagt upp och genomfört ett mycket uppskattat och välbesökt kulturprogram i bruket under förmiddagen.

Förbundets ordförande Anders Björck öppnade årsmötet 2005 och förhandlingarna följde sedan gängse ordning med fastställande av årsredovisning och beslut om ansvarsfrihet för styrelsen. Tre nya ledamöter valdes in i styrelsen, se styrelsens sammansättning ovan. Förbundets förste vice ordförande Carl Göran Andræ lämnade styrelsen efter många års engagerat arbete men då han inte var närvarande sköts avtackningen till Vårstämman.

Efter årsmötesförhandlingarna utdelades för första gången stipendier ur den nyinstittade fonden *Hilda och Algot Blankfelts minnesfond för uppländsk folkmusik*, vilken Upplands fornminnesförening och hembygdsförbund förvaltar. Stadgarna fastslår att fondens avkastning skall delas ut i form av stipendier till enskild person i syfte att främja utövandet av uppländsk folkmusik.

Styrelsen hade i samråd med Eric Sahlström-institutet i Tobo utsett tre unga folkmusiker som fick motta 20 000 kronor var. De tre stipendiaterna var Robert Larsson, Anna Jönsson och Jonas Isaksson och givetvis förgyllde de årsmötets avslutande del med uppländsk folkmusik av bästa klass på fiol, nyckelharpa och klarinett.

Vårutflykt och vårstämma

Vårutflykten den 29 maj gick till Hållnäs-halvön, Upplands utpost i norr mot Bottnhavet. Drygt 90 deltagare fick med alla sinnen uppleva det särpräglade och innehållsrika natur- och kulturlandskapet med hav, klippor, fiskelägen, åkrar och ängar, fornminnen, en kyrkomiljö och bondekulturens minnen i form av byggnader och föremål på hembygdsgården.

Det första besöksmålet var Informationscentrum Äng och Hav i Edvalla som tillkommit inom ramen för ett projekt. Här startade utflyktsprogrammet med en inledande orientering om vad Hållnäs-halvön har att erbjuda. Resan gick sedan vidare till Fågelsundet, Upplands största fiskeläge med sjöbodas, kokhus, landbodas och gistvallar.

Vid Vårstämman i samlingslokalen Gröna Lund ledde förbundets ordförande Anders Björck förhandlingarna med bland annat val av ombud för de enskilda medlemmarna. Därefter fick årets medaljör,

Hans Lindström, Bälunge hembygdsförening, motta förtjänsttecknet ur landshövdingens hand. Vårstämman avslutades med att Carl Göran Andræ, förste vice ordförande fram till årsmötet, avtackades efter många års arbete i styrelsen.

Före lunchen på Berggården i Fagerviken besöktes Lingnåre, det första kulturreseptatet i länet. I området finns ett väl bevarat kulturlandskap från vikingatid och äldre medeltid med spår av bostäder, odlingar och gravplatser.

Kyrkomiljön har en typisk karaktär av bygdecentrum. När församlingen växte byggdes den gamla medeltidskyrkan om radikalt och fick på 1850-talet sitt nuvarande utseende. Hållnäs kyrka i nybarockstil med korsformig plan och absid åt väster, visades av komminister Staffan Fredin. I kyrkan finns så väl kalkmålningar som inventarier från medeltiden.

Vid Hållnäs hembygdsgård i Edvalla tog hembygdsföreningens medlemmar emot och inledde med att berätta om föreningens verksamhet och anläggningens byggnader, samtidigt som eftermiddagskaffe serverades. Därefter var tid reserverad för rundvandring på hembygdsgården.

Den sista sevärdheten för dagen var Griggebo såg som uppfördes omkring 1850 och är en vattenhjulsdriven ramsåg. Sågen, som är byggd i träkonstruktion och vilar på stensockel, är byggnadsminne och ägs och vårdas av Hållnäs hembygdsförening.

Höstutflykt

Höstutflykten den 2 oktober gick till Ekerö kommun och framför allt Svartsjölandet. Programmet hade föreslagits och planerats av Arne Secher som också medverkade som ciceron hela dagen. Dagens första anhalt var utsiktsplatsen Ekeröåsen.

Väl framme på Svartsjölandet besågs Svartsjö slott och park. Slottet som stod färdigt 1738 är ritat av arkitekten Carl Hårleman på uppdrag av Fredrik I. Senare byggdes slottet till på initiativ av kung Adolf Fredrik och drottning Lovisa Ulrika. Vid rundvandringen i slottsparken uppmärksammades bland annat marmorstatyn av Gustav II Adolf och Axel Oxenstierna under den gamla linden. Parken erbjuder ett mycket rikt växt- och djurliv och de imponerande ekarna härrör från medeltiden.

Vid Färingsö hembygdsgård mötte hembygdsföreningens medlemmar upp som ciceroner och här erbjöds också tillfälle att äta medhavd lunch.

Resan gick vidare via Torslunda till Sänga kyrka med sitt centrala läge mitt på ön. I urkunder nämns Sänga första gången år 1308, då en fru Ingeborg testamenterade jord till kyrkan. Sänga sockenkyrka byggdes mot slutet av 1100-talet och redan i början av 1300-talet förlängdes kyrkan och försågs med sakristia. Muralmålningarna är av särskilt intresse och kan dateras till tiden omkring 1470.

Motiven pendlar mellan blodiga martyroden och folklig humor.

Stenhamra var nästa mål, ett suggestivt stenbrott där gatsten till Stockholms gator brutits under en femtioårsperiod, 1884–1930-talet.

Avslutningsvis besöktes Ekebyhov, ett träslott byggt av Carl Gustaf Wrangel i slutet av 1600-talet. I slottets närhet finns en park och en vacker bokskog.

Ordförandekongress

Årets ordförandekonferens arrangerades lördagen den 12 november i Upplandsmuseets föremålsmagasin i Morgongåva. Temat var "Samla, ordna och vårda" och lockade drygt 30 personer från 20 hembygdsföreningar.

Håkan Liby inledde med en beskrivning av hembygdsrörelsens första tid och verksamhetsinriktningen i början av 1900-talet. Detta ledde vidare till reflektioner kring föremålssamlade med inriktning på varför, hur och vad föreningarna samlar. En intressant diskussion belyste några av de svåra frågorna: Kan man tacka nej till gåvor och kan man gallra i samlingarna?

Nästa ämne på dagordningen var katalogisering av föremål i databas. En enkät hade skickats ut till länets hembygdsföreningar och resultatet visade att 7 av 25 svarande har en databasrelaterad registrering och att 13 föreningar var

intresserade av detta. Antikvarie Barbro Björnemalm informerade om Upplandsmuseets nya databas Primus och möjligheterna att inom en snar framtid kunna erbjuda hembygdsföreningarna en förenklad variant av detta program. Många av deltagarna visade stort intresse för denna möjlighet som på sikt kan innebära att kulturhistoriska samlingar i hela länet blir överskådliga.

Efter lunch behandlades framför allt vård- och förvaringsfrågor. Barbro Björnemalm gav grundläggande information om Upplandsmuseets vårdprogram och därefter fick deltagarna en ingående visning av de moderna magasinlokalerna som inretts så att de olika materialgrupperna förvaras skilda åt i speciellt anpassade klimatzoner.

Arbetsutskottet

Arbetsutskottet har, i överensstämmelse med stadgarna, svarat för löpande förvaltning enligt styrelsens bestämmelser. Följaktligen har AU förberett styrelsesammanträden, vinterting, årsmöte och ordförandekonferens.

Förste vice ordförande Carl Göran Andræ har svarat för Upplands fornminnesförening och hembygdsförbunds hemsida i samarbete med Sveriges Hembygdsförbund.

Publikationer

Under året har årsboken UPPLAND 2005 med biträdande landsantikvarie Bent Syse som redaktör utgivits. Årets utgåva hade temat Arkeologi E4 Uppland med totalt 24 artiklar skrivna av arkeologer från Upplandsmuseet, Societas Archaeologica Upsaliensis och Riksantikvarieämbetet. Artiklarna redovisar delar av den nyvunna kunskap som är resultatet av de cirka 100 arkeologiska undersökningar som genomförts åren 2000–2004. Årsboken avslutas som vanligt med ett sammandrag av verksamheten i den uppländska hembygdsrörelsen.

Fyra nummer av medlemsbladet Meddelanden har utgivits med Håkan Liby som redaktör.

Kvekgården

Friluftsmuseet Kvekgården i Kveks by utanför Örsundsbro ägs av Upplands fornminnesförening och hembygdsförbund.

Styrelsen beslutade att också säsongen 2005 uppdra åt Lagunda hembygdsförening att ansvara för öppethållande, bokningar och visningar på Kvekgården. Föreningen har även svarat för vård och skötsel av anläggningen.

Kvekgården hade totalt 1 413 besökare under verksamhetsåret 2005.

Upplandsmuseet svarar som tidigare för byggnadsvården på uppdrag av

Upplands fornminnesförening och hembygdsförbund.

Under hösten utfördes en reducering och kronstabilisering av två stora lönnar på Kvekgården i enlighet med byggnadsminnets skyddsföreskrifter. Tjänsten utfördes av professionell konsult. Med hjälp av mobil kran kunde stammar och grenar lyftas och avläggas.

Upplandsmuseet och hembygdsrörelsen

Upplandsmuseet svarar för Upplands fornminnesförening och hembygdsförbunds kansli, medlemsregister och redaktion.

Huvudansvarig för kontakten med hembygdsföreningarna är landsantikvarie Håkan Liby. Upplandsmuseet har hållit kontakt med föreningarna genom personliga besök, föredrag och rådgivning. Museets samtliga avdelningar står till hembygdsrörelsens förfogande. Det innebär att föreningarna kan få råd om underhåll av byggnader, föremåls- och fotosamlingar samt pedagogisk verksamhet.

Stiftelsen Upplandsmuseet och Upplands fornminnesförening och hembygdsförbund har ett avtal som reglerar fondförvaltning, administrativa tjänster (förbundskansli), redaktionellt arbete, förlagsverksamhet, försäljning samt museiservice till förbundet.

I Upplandsmuseets styrelse representeras förbundet av en ordinarie ledamot, Carl Göran Andræ och en suppleant, Stig Hedlund.

Landsantikvarien är sekreterare och föredragande i Upplands fornminnesförening och hembygdsförbunds styrelse.

Värderingsprinciper

Fordringar upptas till det belopp som efter en individuell bedömning beräknas bli betalt. Lager har värderats enligt lägsta värdets princip, vilket innebär till det lägsta anskaffningsvärdet och en bedömning av det verkliga värdet på balansdagen. Aktierna har värderats till lägsta värdet av anskaffningsvärde och marknadsvärde.

Anders Björck
ordförande

Håkan Liby
sekreterare

Vår revisionsberättelse har avgivits

Mats Gunnarsson

Sven Lundkoist